

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Тильчика В'ячеслава В'ячеславовича на дисертацію Юхтенко Людмили Романівни «Адміністративно-правові засади вирішення спорів, що впливають з публічно-правових відносин, у досудовому порядку», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що нині поступово триває процес упровадження в українську правотворчу та правореалізаційну практику властивих розвинутим цивілізованим державам Європи підходів до гарантування у відносинах з представниками публічної адміністрації прав та інтересів кожної приватної особи, здійсненність чого становить сенс існування будь-якої демократії. Для досягнення цілей захисту прав людини від незаконних актів уряду та інших органів публічного управління адміністративна юстиція вважається традиційно найбільш придатною. Її проблематика у наш час становить центральну тему адміністративного права і процесу.

З внесенням змін до Конституції України (щодо правосуддя) та прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в оновленій редакції, які набули чинності 30 вересня 2016 року, розпочався етап перебудови системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів в Україні. Зміна структури системи судоустрою порушило питання формування нових підходів до визначення та застосування різних способів досудового врегулювання спорів, що набуває особливого значення для спорів, які впливають з публічно-правових відносин.

Тому подане на рецензування дисертаційне дослідження Юхтенко Людмили Романівни «Адміністративно-правові засади вирішення спорів, що впливають з публічно-правових відносин, у досудовому порядку» є актуальним та затребуваним.

Обґрунтованість і достовірність та новизна наукових положень,

ВХ.№ 510
« 03 » 06 20 1017

висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові результати дослідження ґрунтуються на глибокому опрацюванні достатнього обсягу теоретичних, нормативних та емпіричних джерел. Ознайомлення зі змістом роботи дозволяє сформулювати висновок про наявні достатні підстави для того, щоб вважати, що здобувачем було здійснено комплексне дослідження, що має своєю основною поглиблений аналіз наукових, нормативно-правових, публіцистичних, емпіричних джерел, з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, та із одержанням корисних результатів безпосередньо у вигляді складової доктринального базису для визначення адміністративно-правових засад вирішення спорів, що випливають з публічно-правових відносин, у досудовому порядку. Вважаю, що наукова новизна положень, висновків, рекомендацій є такою, що відповідає заявленій.

Варто підтримати запропонований у роботі підхід до застосування категорії «спір, що впливає з публічно-правових відносин», як ширшої за змістом, аніж категорія «публічно-правовий спір». Наведене надало можливість більш точно визначити характер спірних правовідносин та зміст наведеного явища.

Заслуговеє на увагу авторська систематизації спорів, що впливають з публічно-правових відносин, за якого визначено такі критерії систематизації: склад учасників, характер правовідносин, з яких впливає спір, форми провадження щодо розгляду в адміністративних судах (загального, спрощеного, особливого позовного провадження); складність категорії справи, терміновість розгляду справи, можливість досудового врегулювання спору. Визначені критерії відображають ознаки не тільки власне вказаного спору як правової категорії, але й – форм його розгляду та вирішення. Це дозволяє характеризувати категорію спір, що впливає із публічно-правових відносин як систему та встановити єдність його змісту.

Перспективним видається положення щодо визначення груп способів досудового врегулювання спорів, що випливають з публічно-правових відносин, до яких віднесено: – способи альтернативного вирішення спорів

(примирення, медіація); – компроміс у справах про порушення митних правил; – адміністративне оскарження у податкових правовідносинах. Такий підхід надав змогу визначити й охарактеризувати поза процесуальну діяльність адміністративного суду.

Схвальної оцінки заслуговує визначення примирення сторін крізь призму таких ознак, як: а) необхідність застосування процедури примирення виникає тоді, коли має місце факт порушення суб'єктивного права у публічно-правових відносинах, який вже відбувся; б) з урахуванням специфіки мети прийняття рішення у зв'язку з примиренням сторін суб'єктами такого рішення повинні бути сторони правової суперечки (спору) у публічно-правових відносинах, однією з яких (стороною) може виступати особа, яка має безпосередній інтерес у прийнятті рішення про примирення; в) для ухвалення судового рішення у зв'язку з примиренням сторін необхідне волевиявлення сторін правової суперечки (спору) у публічно-правових відносинах; г) має місце взаємний характер поступок обох сторін: кожна сторона повинна поступитися частиною свого права, розраховуючи на таку ж поступку від іншої сторони. д) невизначеність, спірність права, наявність сумнівів у його реалізації сприяють існуванню намагання сторін без втручання держави (в особі суду) захистити те, що їм належить шляхом пошуку і погодження взаємоприйняттого рішення у спорі, що впливає з публічно-правових відносин; е) наявність компетенції суб'єктів щодо застосування процедури примирення та підписання заяви про примирення.

Авторкою приділяється детальна увага адміністративним процедурам окремих способів вирішення спорів, що впливають з публічно-правових відносин: медіації, примиренню та інших. З урахуванням сформульованих адміністративно-правових засад зазначених способів обґрунтовуються авторські пропозиції щодо вирішення актуальних питань застосування відповідних адміністративних процедур, а також щодо внесення змін до чинного законодавства.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Підтверджуючи

актуальність наданого на рецензування дослідження, схвально оцінюючи авторський науковий підхід, необхідно відмітити що окремі висновки та підходи дисертантки вбачаються спірними або потребують уточнення авторських позицій.

1. Розкрито сутність спорів, що впливають з публічно-правових відносин поряд із таким поняття як «конфлікт» (підрозділ 1), у зв'язку із чим наголошується на їх співвідношенні шляхом визнання ширшого, порівняно із спором, значення конфлікту, що обумовлює необхідність формування підходу, за яким визнається наявність різниці у процедурах вирішення правового спору і правового конфлікту (стор. 25). Доцільно обґрунтувати наведений висновок, оскільки у чинному законодавстві закріплено власне поняття «спір», зокрема й способи (процедури) його вирішення. Що ж до «конфлікту», то така категорія використовується для встановлення соціального змісту поняття «спір» та визначення його природи. При чому, авторка ілюструє співвідношення згаданих категорій прикладом, коли на момент подання позову суб'єкт владних повноважень міг і не знати про існування позивача, не мати з ним контактів, відтак, у такому випадку існує правовий спір, відтворений у правовій формі позовної заяви, а конфлікт як такий, що є «протиборством сторін», до моменту подання позовної заяви, відсутній.

2. Досліджуючи процедури досудового вирішення (врегулювання) спорів, що випливають з публічно-правових відносин, авторка визначає їх види (внутрішній перегляд, врегулювання спору шляхом здійснення переговорів, медіація), серед яких чільне місце займає примирення. Разом із тим, обґрунтовано доводиться, що кожен з виділених способів досудового врегулювання спорів, що впливають з публічно-правових відносин, відрізняється, у першу чергу, за тими заходами і засобами, які використовуються для подолання спірної ситуації, суб'єктами, які беруть участь у процедурах досудового регулювання, їх правами та обов'язками, що реалізуються під час здійснення досудового регулювання, юридичними наслідками. При визначенні процесуальних прав і обов'язків сторін в судовому

адміністративному процесі статтею 47 КАС України вказано на можливості вирішення спору, поряд із примиренням, шляхом відмови позивачем від позову та/або визнанням відповідачем позову. Реалізація такого права можлива на будь якій стадії судового процесу. У зв'язку із цим, доцільно обґрунтувати авторську позицію щодо виключення з переліку процедур досудового вирішення (врегулювання) спору процедури відмови та/чи визнання позову.

3. У дисертації здійснюється характеристика принципів процедур досудового вирішення спорів, що випливають із публічно-правових відносин, зокрема принципів процедур примирення/медіації, правової процедури досудового врегулювання спорів у квазісудовий спосіб, застосування компромісу у справах про порушення митних правил, адміністративного оскарження. Поза увагою авторки залишається система принципів, притаманних загалом процедурі досудового вирішення спорів.

4. Обґрунтовуючи доцільність розробки та прийняття Концепції розвитку медіації в Україні та необхідних планових заходів щодо її реалізації, авторкою наголошено тому, що медіація як квазісудовий спосіб вирішення спорів, що випливають з публічно-правових відносин може бути запроваджена за умови здійснення такої діяльності сертифікованими державою медіаторами, які є працівниками Державної медіаційної служби (стор. 147-148, 174). В контексті наведених пропозицій, варто уточнити правовий статус такого органу виконавчої влади та доцільність його утворення.

5. У процесі здійснення наукового пошуку, дисертантка постійно застосовує можливості методології порівняльно-правових досліджень, зокрема при характеристиці видів спорів у публічно-правових відносинах (стор. 44-45), поділу адміністративних процедур (стор. 87), аналізу емпіричних показників для підтвердження достовірності власних висновків (стор. 145), тощо. Варто навести пропозиції щодо можливості запозичення позитивного апробованого часом і практикою зарубіжного досвіду в Україні.

Викладені зауваження не впливають на висновок про творчий та самостійний характер роботи, теоретичну та практичну значимість наукових

результатів, загальну позитивну оцінку поданої на рецензування дисертації. Викладені зауваження свідчать про актуальність та перспективність теми, наявність авторського підходу до її опрацювання.

Практичне значення одержаних результатів. Наукове і практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення дисертації і практичні рекомендації у подальшому можуть використовуватися: у науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення сутності та особливостей адміністративних процедур позасудового вирішення спорів, що впливають з публічно-правових відносин; у правотворчості – для усунення недоліків чинного та розроблення перспектив адміністративного матеріального і процесуального законодавства; у правозастосовній діяльності – для покращення правозастосовної діяльності, в тому числі – суддів адміністративних судів; у навчальному процесі – матеріали дисертації можуть стати в нагоді під час проведення занять з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство», а також для написання підручників, посібників і конспектів лекцій зі згаданих дисциплін.

Повнота висвітлення результатів дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено в 6-ти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, тезах наукових повідомлень на двох міжнародних конференціях.

Загальний висновок. Викладене вище дає підстави стверджувати, що дисертація Юхтенко Людмили Романівни «Адміністративно-правові засади вирішення спорів, що впливають з публічно-правових відносин, у досудовому порядку» є завершеним оригінальним дослідженням актуальної та маловивченої проблеми, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичним значенням, достовірністю і обґрунтованістю

одержаних результатів повністю відповідає нормативним вимогам Закону України «Про вищу освіту», Постанові Кабінету Міністрів України «Про проведення експерименту про присудження ступеня доктора філософії» від 6 березня 2019 р. № 167, а її авторка, Юхтенко Людмила Романівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» спеціальність 081 «Право» (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право)

Офіційний опонент:

**професор кафедри адміністративного права і процесу
та митної безпеки Університету ДФС України,
кандидат юридичних наук, доцент**

В.В. Тильчик

